

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ

Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування: освіта – наука – виробництво – 2023

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ДОПОВІДЕЙ

**XXV Міжнародної науково-практичної
конференції**

м. Харків, 27-28 квітня 2023 року

**Харків
2023**

УДК 502.1

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА

Нестер А.А., д.т.н., доц.

Хмельницький національний університет

Висока питома вага ресурсомістких та енергоємних технологій, впровадження та нарощування яких здійснювалося найбільш "дешевим" способом - без будівництва відповідних очисних споруд, низький рівень екологічної свідомості суспільства, призвели до значної деградації довкілля України, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря і земель, нагромадження у дуже великих кількостях шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів виробництва [1].

Розглядаючи екологічні проблеми, можна виокремити недоліки сільського господарства, сучасної промисловості. Проблеми нарастають, поглиблюються в кожному секторі економіки порушуючи навколишнє середовище.

Сучасні екологічні проблеми України та світу пов'язані з загальною тенденцією розвитку міст, промислового виробництва пов'язаного з використанням широкого комплексу спеціальних матеріалів, хімічних сполук. Після другої світової війни світова індустрія зробила різкий ривок. Промисловість була підтримана державою, що дало змогу концентруватись виробництвам у містах, які почали інтенсивно розростатись та породили велику кількість екологічних проблем серед яких накопичення відходів.

Більшість людей не є грамотними саме в екологічному плані. Серед усіх проблем люди в опитуваннях найчастіше згадують нерегулярний вивіз сміття, засмічення міських вулиць і зелених зон, відсутність інфраструктури для сортування, переробки відходів. Проблема відходів (сміття) є наявною, люди стикаються з нею щоденно. Громадяни бачать нерегулярність вивезення сміття з прибудинкових територій, засміченість парків, скверів, невпорядкованість вздовж вулиць.

Люди в Україні не слідкують за тим, що вони викидають, скільки викидають.

Відсутність державної політики це одна з причин екологічних проблем. В державі відчувається нестача необхідної інфраструктури для сортування і переробки сміття, неякісна робота комунальних служб, відсутність підтримки екологічних ініціатив та планів озеленення міських територій. Бізнес-не бажає впроваджувати нові екологічні схеми та технології які пов'язані з підвищеними витратами. В умовах військового часу екологічні проблеми тільки загострюються через забруднення річок, ставків та акваторії морів через затоплення кораблів, розповсюдження нафтопродуктів та вибухових речовин; знищення заповідних територій, руйнування екосистем, загибель тварин та птахів, лісові пожежі, руйнування очисних споруд, дамб, мереж водопостачання.

Але перекладати відповідальність тільки на органи влади неправильно: зміни варто починати з себе, з свого робочого місця чи місця проживання, адже держава робить те, на що є запит від суспільства. Потрібна система екологічного виховання,

як спосіб впливу на почуття людей, їх свідомість, погляди і уявлення. Але виховання, в тому числі екологічне, повинне постійно ґрунтуватися на освіті, насамперед екологічній. Мета освіти - формування фізичного, психічного та духовного здоров'я людини і всього суспільства. Освіта сама по собі не може гарантувати захисту від нерозумного, а то і злочинного ставлення до природи.

Екологічна освіта являє собою процес усвідомлення людиною цінності навколишнього середовища. Екологічна освіта включає в себе прищеплення практичних навичок у вирішенні завдань, що відносяться до взаємодії з навколишнім середовищем, вироблення поведінки, що сприяє поліпшенню якості навколишнього середовища. Навчитись прибирати за собою, участь в посадках парків, садів, скверів, збереження в чистоті водойм, берегів річок, озер-ці задачі має ставити перед собою освіта.

Екологічна освіта сьогодні має стає обов'язковим елементом всього освітнього процесу, починаючи з дитячого садка, школи. Але для цього необхідна освіта, яка дасть можливість зрозуміти екологічні закономірності і як за цей рахунок зменшити шкоду навколишній природі. Екологічна освіта та виховання в сучасній школі має охоплювати всі віки, вона повинна стати пріоритетним. Екологічними знаннями повинні володіти всі.

При цьому особлива увага повинна бути приділена питанням повторного використання побутових відходів та відходів в різних галузях промисловості держави, тобто можна сказати, що державою повинна «нав'язуватися» умова безвідходного виробництва. При проектуванні, реконструкції і запуску нових виробництв необхідний жорсткий контроль з боку держави з обов'язковими рішеннями по утилізації, переробці відходів виробництва, за що повинен нести відповідальність виробник відходів. До вирішення подібних екологічних питань виробництво не повинно запускатися в експлуатацію.

Розвиток нових технологічних процесів, матеріалів породять нові екологічні проблеми які можуть вирішувати спеціалісти з закладеними основами екологічного світогляду та виховання.

Для вирішення поставленого завдання при навчанні спеціалістів та всіх громадян необхідно віддавати перевагу методам, викладеним нижче:

1. Постійно поповнювати знання про навколишнє середовище з використанням радіо, телебачення, в учбових закладах.

2. Вирішення проблем навколишнього середовища місцевого і регіонального значення залученням населення, студентів, учнів в практичну діяльність (прибирання територій, посадка парків, скверів).

3. Поширення знань і практичних навичок щодо збереження зелених насаджень, тваринного світу, розширенню лісопаркових зон у містах.

Екологічна освіта повинна включати прищеплення практичних навичок у вирішенні завдань, що сприяють поліпшенню якості навколишнього середовища. Для цього потрібна освіта, яка дасть можливість зрозуміти екологічні закономірності і за цей рахунок зменшити збитки навколишньої природи. Екологічними знаннями повинні володіти всі громадяни України. Завдання школи у тому, щоб сформуванати певний обсяг знань з екології, сприяти надбанню навичок

наукового аналізу явищ природи, осмислення взаємодії суспільства та природи, усвідомлення значимості своєї практичної допомоги природі.

Недоліки нашого промислового, сільськогосподарського виробництва, збору та переробки твердих побутових та промислових відходів ставлять перед нами задачі, які потрібно вирішувати, не очікуючи закінчення військових дій на території держави.

Проте проблеми стану довкілля, взаємини у суспільстві, ставлення до довкілля є головними проблемами, які не можуть вирішуватися без загальної освіти окремих індивідуумів, які використовують природне середовище у всьому різноманітті. Треба відзначити, що екологічні проблеми мали місце на порядку денному державних та урядових органів упродовж понад трьох десятиліть. І найсерйозніше до цих проблем віднеслися вчені та суспільства країн Західного світу. І все-таки, незважаючи на різноманіття сучасних досліджень з питань взаємозв'язку екологічної політики та політичної економії, вони не можуть вирішити проблеми екологічної політики самостійно, без участі держави та широкої освіти людей. При цьому особлива увага має бути приділена питанням повторного використання відходів у різних галузях промисловості, тобто державою, суспільством має «нав'язуватися» умова безвідходного виробництва.

Висновок. Екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася тривалий період через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України. Викладене має стимулювати державні структури, навчальні заклади до розширення вивчення екологічних питань і прийняття рішучих заходів з оздоровлення навколишнього середовища.

Література:

1. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Постанова Верховної Ради України від 5.03.1998. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 18.04.2023).

Наукове видання

Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування: освіта - наука - виробництво - 2023

Тези XXV Міжнародної науково-практичної конференції
(27-28 квітня 2023 року, м. Харків)

(Українською та англійською мовами)

Видавець і виготовлювач 61022, Харків, майдан Свободи, 6, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ХНУ імені В. Н. Каразіна 61022, Харків, майдан Свободи, 4, Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.09